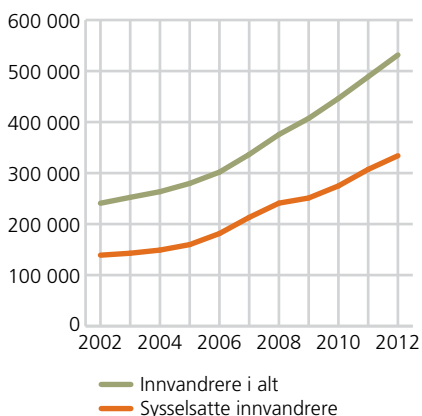

Innvandringen økte sysselsettingen

Antall sysselsatte innvandrere har økt betydelig i årene 2002-2012, blant annet som følge av den store arbeidsinnvandringen etter 2004. Denne økningen utgjør en vesentlig del av den totale sysselsettingsveksten i Norge i denne tiårsperioden, nærmere bestemt 60 prosent. Sysselsatte fra EU-landene i øst har økt desidert mest, men de fleste grupper har hatt en sterk vekst i antall sysselsatte. Likevel er det fortsatt store innvandrergrupper der knapt halvparten er i arbeid.

Bjørn Olsen

Figur 1. Innvandrere 15¹-74 år, totalt og de som er sysselsatt. 4. kvartal 2002-2012

¹ 16-74 år 2002-2004

Kilde: Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Bjørn Olsen er sosiolog og rådgiver ved Statistisk sentralbyrå, Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk. (bjorn.olsen@ssb.no)

Den sterke veksten i innvandringen til Norge de siste ti årene er blitt mye omtalt i publikasjoner fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og i media, og er et hyppig debattert tema i norsk offentlighet. SSBs befolkningsstatistikk viser at antall innvandrere gikk opp fra 269 000 ved utgangen av 2002 til over 593 000 ved utgangen av 2012, noe som utgjør en økning på 120 prosent ([SSB 2013a](#)). Økningen har vært sterkest i siste halvdel av tiårsperioden med en tilvekst på 212 700 innvandrere. Som en følge av denne befolkningsutviklingen sto innvandrere for 12 prosent av folke­mengden i Norge ved utgangen av 2012.

Innvandringsveksten har naturlig nok også satt sitt preg på norsk arbeidsliv. Denne artikkelen belyser den betydningen innvandringen mellom 2002 og 2012 har hatt for sysselsettingen i Norge. I tillegg ser vi på hvordan gruppen av sysselsatte innvandrere har endret seg i løpet av denne tiårsperioden, og hvordan dette påvirker sysselsettingsnivået blant innvandrere totalt.

Det må understrekes at det er gruppen av registrerte bosatte (i folkeregistret) som regnes som innvandrere. Personer bosatt i utlandet som er i Norge på kortere opphold i forbindelse med arbeid, omfattes altså ikke av denne artikkelen. Denne gruppen har også vokst betydelig de siste ti årene og utgjorde rundt 83 000 sysselsatte personer ved utgangen av 2012. Den er likevel en god del mindre enn gruppen av sysselsatte innvandrere som var mer enn fire ganger så stor, det vil si om lag 334 000 personer ([SSB 2013b](#)).

Vi skal også gå nærmere inn på sysselsettingsnivået i de enkelte innvandrergruppene over tid. Det har til dels vært en sterk vekst i antall innvandrere i de fleste grupper og dermed også i *antall* sysselsatte, men ulikhetene mellom disse gruppene når det gjelder *prosentandelen* som er i arbeid, har ikke endret seg nevneverdig i løpet av disse ti årene. Enkelte grupper har fortsatt en lav andel sysselsatte, på rundt 50 prosent eller lavere. Med andre ord finnes det potensielle arbeidskraftsreserver i disse gruppene.

Antall sysselsatte innvandrere økte med 140 prosent

Antall sysselsatte innvandrere har steget mer eller mindre i takt med den veksten vi kan se i denne befolkningsgruppen. Figur 1 viser utviklingen blant innvandrere i alderen 15-74 år, som er den vanlige aldersavgrensningen i SSBs arbeidsmarkedsstatistikk. Antallet innvandrere i arbeid økte fra 139 365 i 4. kvartal 2002 til 333 979 i 4. kvartal 2012. Dette tilsvarer en vekst på ca. 140 prosent og er således noe sterkere enn veksten i innvandrergruppen totalt på 120 prosent.

Kurvene for henholdsvis sysselsatte innvandrere og innvandrere totalt er imidlertid ikke helt proporsjonale gjennom hele perioden. Blant annet ser vi at sysselsettingsveksten flater noe ut i forhold til veksten i innvandrerguppen totalt mellom 2008 og 2010, noe som henger sammen med lavkonjunktoren i denne perioden som ga en viss stagnasjon i sysselsettingen. Innvandringsveksten var imidlertid ikke like mye påvirket av dette konjunktururomslaget.

Innvandringen har opprettholdt sysselsettingsveksten

Denne veksten blant innvandrere har naturlig nok også bidratt til å øke innvandrерandelen i norsk arbeidsliv betraktelig i denne tiårsperioden. Ved utgangen av 2002 var 6,1 prosent av de sysselsatte her i landet innvandrere. Ti år senere ligger denne andelen på nesten 13 prosent, det vil si en fordobling. Det går fram av figur 2 at denne andelen særlig øker fra 2006 og utover, det vil si en viss tid etter EU-utvidelsen i 2004 som åpnet for økt arbeidsinnvandring til Norge (noe som blir belyst senere i artikkelen).

Men det er ikke bare veksten i innvandrerguppen i seg selv som bidrar til økt innvandrерandel blant sysselsatte i Norge. Vi kan samtidig spore en stagnasjon og tidvis en viss tilbakegang i antall sysselsatte i resten av befolkningen, noe som også medvirker til økt innvandrерandel.

Tilveksten av innvandrere i norsk arbeidsliv har med andre ord kompensert for denne stagnasjonen i majoritetsbefolkningens sysselsetting og derigjennom opprettholdt sysselsettingsveksten. Denne tendensen har særlig gjort seg gjeldende etter 2007. I perioden 2007-2012 har det vært en nedgang i antall sysselsatte i majoritetsbefolkningen på om lag 16 000, mens innvandrere hadde en økning på nesten 121 000 sysselsatte, hvilket gir en nettoøkning på ca 105 000 totalt. Betrakter vi hele tiårsperioden 2002-2012 under ett, sto innvandrere for over 60 prosent av den totale sysselsettingsveksten (se tabell 1).

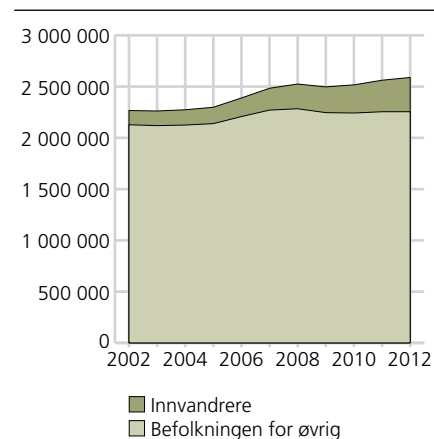
Hvilke grupper bidro mest til veksten?

Ser vi på de underliggende innvandrerguppene i tabell 1, går det fram at innvandrere fra EU-landene i Øst-Europa (som fortsatt er den offisielle betegnelsen på denne regionen i SSBs statistikk) bidro mest til sysselsettingsveksten i Norge i denne perioden, med 25,6 prosent. Det nest største bidraget sto innvandrerne fra Asia for, med 13 prosent. De øvrige gruppene hadde andeler av sysselsettingsveksten på mellom 6,2 prosent (Vest-Europa) og 0,8 prosent (Nord-Amerika og Oseania). Disse tilskuddene til sysselsettingsveksten i Norge gjenspeiler på mange måter den innvandringen vi har hatt mellom 2002 og 2012.

Flere eldre i majoritetsbefolkningen

Stagnasjonen i majoritetsbefolkningens sysselsetting må ses på bakgrunn av den økte andelen i de eldre aldersgruppene i denne perioden. Fra 2002 til 2012 gikk andelen 55-74 år opp fra om lag 26 til 30 prosent av majoritetsbefolkningen. Til sammenlikning gikk denne andelen ned fra 15 til 12,6 prosent blant innvandrere (se tabell 2). Denne «foryngelsen» er nært forbundet med

Figur 2. Sysselsatte blant innvandrere og i befolkningen for øvrig. 15¹-74 år. 4. kvartal 2002-2012. Antall

¹ 16-74 år 2002-2004

Kilde: Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 1. Endringer i antall sysselsatte 15¹-74 år, etter innvandrerbakgrunn og verdensregion. 4. kvartal. 2002-2012

	Antall	Gruppenes prosentandel av veksten
Total vekst i antall sysselsatte	322 000	100,0
Av dette		
Befolkningen ekskl. innvandrere	127 028	39,4
Innvandrere	194 972	60,6
Av dette		
Norden	13 840	4,3
Vest-Europa ellers	19 821	6,2
EU-land i Øst-Europa	82 304	25,6
Øst-Europa ellers	15 217	4,7
Nord-Amerika/Oseania	2 518	0,8
Asia	42 007	13,0
Afrika	14 125	4,4
Sør-/ Mellom-Amerika	5 140	1,6

¹ 16-74 år 2002-2004.

Kilde: Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2. Personer 15¹-74 år etter innvandrerbakgrunn og alder. Prosent

	2002		2012	
	Befolkningen for øvrig	Innvandrere	Befolkningen for øvrig	Innvandrere
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
15(16)-19 år	6,8	5,4	9,3	4,9
20-24 år	8,4	9,3	9,1	8,3
25-39 år	30,1	41,4	23,9	45,0
40-54 år	28,8	28,8	28,0	29,1
55-66 år	17,7	11,2	20,3	9,7
66-74 år	8,2	3,9	9,4	2,9

¹ 16-74 år i 2002.

Kilde: Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Definisjoner

Innvandrere er personer som er bosatt i Norge, men som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og har fire utenlandsfødte besteforeldre.

Det er registrert *bosatte* innvandrere vi belyser her, dvs. at de har et forventet opphold på mer enn 6 måneder og er registrert bosatt ifølge Det sentrale folkeregisteret. Utenlandske statsborgere på korttidsopphold i Norge inngår ikke i gruppen som belyses. Det gjør heller ikke norskfødte med innvandrerforeldre.

Sysselsatte er personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken, samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l. Personer som er inne til førstegangsmilitær- eller siviltjeneste regnes også som sysselsatte.

den store innvandringen som har funnet sted i løpet av denne tiårsperioden. Aldersgruppene mellom 20 og 45 år er sterkest representert blant dem som innvandrer til Norge ([SSB 2013c](#)) På den måten har innvandrergruppen fått et stort tilslag av personer i de mest yrkesaktive aldersgruppene i løpet av denne perioden.

Dette mønsteret ser vi også nedfelle seg i aldersfordelingen blant innvandrere og i resten av befolkningen. For eksempel utgjør aldersgruppen fra 25 til 39 år om lag 24 prosent i majoritetsbefolkningen, mot hele 45 prosent blant innvandrere i 2012, med andre ord en andel som er nesten dobbelt så høy.

På den annen side er som nevnt andelen eldre betraktelig høyere i majoritetsbefolkningen. Aldersgruppen 55-66 år er dobbelt så stor som blant innvandrere, det vil si 20,3 mot 9,7 prosent, og blant de eldste i vår populasjon, fra 66 til 74 år, er andelen tre ganger så høy, 9,4 mot 2,9 prosent. Aldringen av majoritetsbefolkningen i Norge i denne tiårsperioden skyldes at en stadig større andel av de store etterkrigskullene passerte 54 år.

Desidert størst vekst blant innvandrere fra EU-land i øst

Når vi betrakter utviklingen fra 2002 til 2012 innenfor de ulike gruppene av sysselsatte innvandrere (se tabell 3), er det betydelig vekst i alle, slik man kan forvente på bakgrunn av innvandringsmønsteret i denne perioden. ([SSB 2013a](#)) Men noen grupper har hatt sterkere vekst enn andre. Dette gjelder særlig innvandrere fra EU-landene i det østlige Europa (de fleste landene ble medlemmer fra og med mai 2004). Antallet i denne gruppen er i 2012 mer enn tolv ganger så stort som i 2002, da denne gruppen var relativt liten. Det er snakk om en økning fra om lag 7 200 til hele 89 490 sysselsatte.

Andre grupper som var en del større enn den sistnevnte i 2002, har hatt en atskillig mer moderat vekst, men for flere av dem er det likevel snakk om en fordobling. Dette gjelder blant annet den nesten like store gruppen fra Asia samt dem fra Vest-Europa, Øst-Europa utenom EU og Afrika.

Tabell 3. Sysselsatte 15¹-74 år, etter innvandringsbakgrunn og verdensregion. 4. kvartal 2002-2012. Antall og prosentvis endring

	2002	2007	2012	Endring 2002-2012	
				Antall	Prosent
I alt	2 267 000	2 484 002	2 589 000	322 000	14,2
Befolkningen ekskl. innvandrere	2 127 993	2 270 858	2 255 021	127 028	6,0
Innvandrere	139 007	213 144	333 979	194 972	140,3
Norden	32 836	35 333	46 676	13 840	42,1
Vest-Europa ellers	19 467	27 173	39 288	19 821	101,8
EU land i Øst-Europa	7 186	30 549	89 490	82 304	1 145,3
Øst-Europa ellers	15 065	23 695	30 282	15 217	101,0
Nord-Amerika/Oseania	3 983	5 020	6 501	2 518	63,2
Asia	43 916	65 135	85 923	42 007	95,7
Afrika	10 580	17 733	24 705	14 125	133,5
Sør-/Mellom-Amerika	5 974	8 506	11 114	5 140	86,0

¹16-74 år i 2002.

Kilde: Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Antallet sysselsatte innvandrere har med andre ord steget betraktelig, men endringene har altså ikke vært like store i alle grupper. Dette innebærer at sammensetningen av sysselsatte innvandrere i Norge etter verdensregion har endret seg i løpet av denne tiårsperioden (se figur 3). Det er selvsagt gruppen fra EU-land i Øst-Europa som i størst grad skaper forskyvninger i dette bildet. Denne gruppen har gått fra å være ganske marginal blant sysselsatte innvandrere i Norge i 2002, på litt over 5 prosent (gruppert slik før de fikk formell EU status), til å utgjøre den største gruppen på nærmere 26,8 prosent ved utgangen av 2012.

Den asiatiske gruppen som var størst i 2002 (31,6 prosent), er i 2012 den nest største (25,7 prosent). Det er også verdt å merke seg at den nordiske gruppen andel har minket noe, fra 23,6 prosent i 2002, den nest største gruppen da, til 14 prosent ved utgangen av 2012.

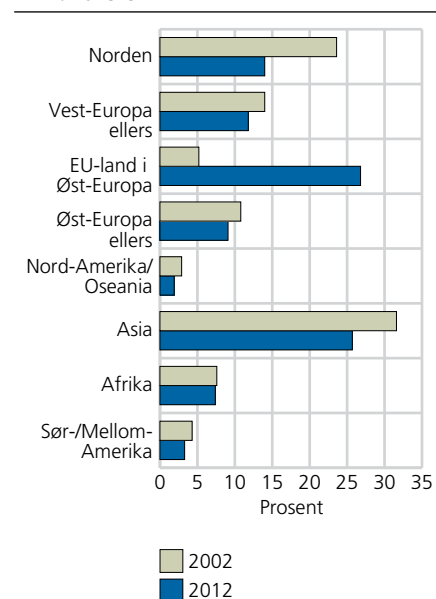
Arbeidsinnvandrere er den største gruppen i 2012

Som en følge av det endrede innvandringsmønsteret i perioden 2002-2012 har det også funnet sted merkbare omskiftninger med hensyn til innvandringsgrunn blant de sysselsatte innvandrerne (se figur 4). Ved utgangen av 2002 var innvandring grunnet familie/gjenforening/-etablering samt flukt mest dominerende, med henholdsvis 41 og 34 prosent, til sammen 75 prosent (av sysselsatte ikke-nordiske innvandrere med registrert innvandringsgrunn). Arbeidsinnvandrere utgjorde ikke mer enn 15 prosent.

Ti år senere er dette bildet vesentlig endret. Som en følge av den store tilstrømningen fra EU-landene i øst er arbeidsinnvandrerne nå den største gruppen på nesten 45 prosent. Den er nesten jevnstor med gruppene som har familieinnvandring og flukt som innvandringsgrunn som til sammen utgjør 48 prosent i 2012.

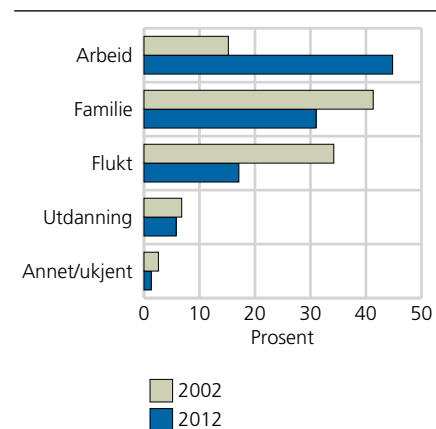
Figur 3. Sysselsatte innvandrere 15¹-74 år, etter verdensregion. 4. kvartal 2002 og 2012. I prosent av alle sysselsatte innvandrere

¹ 16-74 år i 2002

Kilde: SSB. Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk.

Figur 4. Sysselsatte ikke-nordiske innvandrere¹ 15²-74 år, etter innvandringsgrunn. 4. kvartal 2002 og 2012. I prosent av alle sysselsatte ikke-nordiske innvandrere

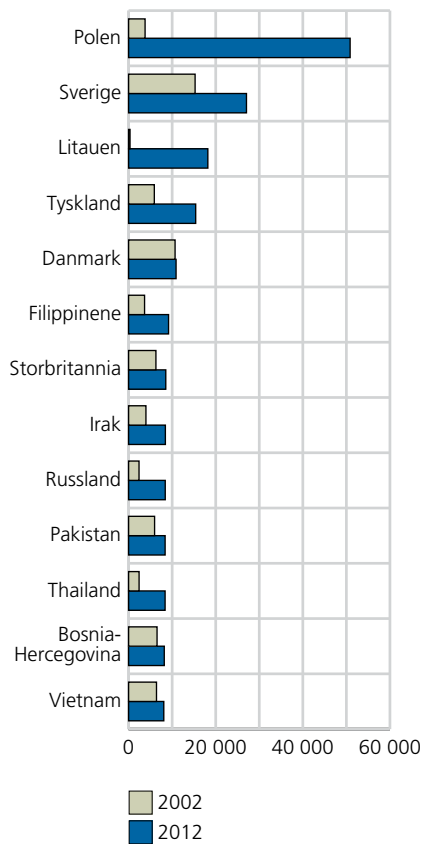

¹ Innvandret etter 1989.

² 16-74 år i 2002

Kilde: SSB. Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk.

Figur 5. Sysselsatte innvandrere 15-74 år, etter fødeland². 4. kvartal 2002 og 2012. Antall

¹ 16-74 år i 2002.

² Med mer enn 8 000 sysselsatte.

Kilde: SSB. Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk.

Det må understrekes at opplysningene om innvandringsgrunn og de gruppebetegnelse som brukes her, baserer seg på Utlendingsdirektoratets (UDI) register over oppholdstillatelse. Betegnelsen «arbeidsinnvandrere» brukes for øvrig mer fritt i medier og i offentlig debatt, og det finnes også innvandrergupper som ikke inngår i UDIs registre. Dette gjelder blant annet nordiske innvandrere som ikke behøver å søke om oppholdstillatelse. Dessuten er EØS-borgere fra og med 2010 ikke lenger pålagt å søke om oppholdstillatelse. Følgelig må vi anta at gruppen av arbeidsinnvandrere i realiteten er større enn det som framkommer i figur 4, og særlig gjelder dette 2012-tallene.

Formidabel vekst blant sysselsatte fra Polen og Litauen

Når vi tar for oss de største nasjonalitetene blant sysselsatte innvandrere ved utgangen av 2012 (se figur 5), er veksten som har funnet sted blant dem fra Polen, den mest iøynefallende. Fra å være en relativt liten gruppe i 2002 på 3 784 sysselsatte utgjør de ved utgangen av 2012 den største, på nærmere 51 000 sysselsatte. Likevel er det gruppen fra Litauen som har hatt den mest bemerkelsesverdige veksten, fra å være helt marginal i 2002 (325 sysselsatte) til å representere den tredje største gruppen med 18 200 sysselsatte i 2012. I hovedsak dreier det seg om mannlige arbeidsinnvandrere, men det er også et visst innslag av familieinnvandring blant kvinner fra disse to EU-landene.

Ellers ser vi at sysselsatte fra Tyskland også har vokst en del og utgjorde den fjerde største gruppen i 2012. De andre EU-landene som er representert her, hadde mindre vekst. Det kan ellers være verdt å merke seg at gruppen fra Danmark nærmest har vært uberørt av veksten blant EU-innvandrere. Antallet sysselsatte dansker har omtrent vært uendret i denne tiårsperioden.

Går vi utenfor EU, ser vi at gruppene fra Russland og Thailand har hatt stor økning. Begge lå på om lag 2 400 sysselsatte i 2002 og på rundt 8 400 hver i 2012. Et fellestrekk ved disse to gruppene er en dominans av kvinner som har inngått ekteskap med menn uten innvandrerbakgrunn, det vil si familieinnvandrede. Dette gjelder i særlig grad de thailandske innvandrerne. Gruppen fra Filippinene, som for øvrig er svært lik den thailandske med hensyn til kjønn og innvandringsgrunn, hadde også en betydelig økning, fra om lag 3 600 til 9 200 sysselsatte.

Forskjellen mellom innvandrere og majoritet nesten halvert ...

Ser vi på prosentandelen som er i arbeid blant innvandrere fra 2002 til utgangen av 2012 (se figur 6), er det en klar oppgang i perioden 2005-2008. Dette er en sterk vekstperiode i norsk arbeidsliv som opphørte med finanskrisen ved utgangen av 2008. I løpet av disse årene steg andelen sysselsatte blant innvandrerne med 7 prosentpoeng, noe som var en atskillig sterkere vekst enn i majoritetsbefolkningen, som hadde en økning på 3 prosentpoeng.

En viktig drivkraft i denne utviklingen har vært tilstrømmingen av arbeidsinnvandrere fra EU-landene i øst, blant annet som følge av den store etterspørselen etter arbeidskraft i bygge- og anleggsvirksomhet i denne perioden. Men også gruppene fra Asia og Afrika, som er dominert av flyktninger og familiegjennforente, hadde en markant vekst i andel sysselsatte i disse årene.

Ved utgangen av 2008 inntreffer som nevnt et konjunkturomslag, og vi får i tiden etter en nedgang i begge befolkningsgrupper, men mest blant innvandrerne. Denne nedgangen stagnerer etter hvert, og ved utgangen av 2011 har

innvandrerguppen en svak økning, mens sysselsettingsprosenten er uendret i majoriteten.

Ved utgangen av 2012 går sysselsettingen svakt ned i majoriteten, mens nivået fortsatt er uendret i innvandrerguppen. Dermed reduseres sysselsettingsforskjellen mellom de to befolkningsgruppene til den laveste i løpet av denne tiårsperioden. Fra å være 13,4 prosentpoeng i 2002 er den ved utgangen av 2012 nesten halvert og ligger på 6,9 prosentpoeng. I 2002 var sysselsettingsandelene for innvandrere og befolkningen ellers henholdsvis 57,7 og 71,1 prosent. Ti år senere var de henholdsvis 62,8 og 69,7 prosent.

Denne tendensen må ses på bakgrunn av det stadig sterkere innslaget av arbeidsinnvandrere fra EU-landene. Dessuten er den økte andelen eldre i majoritetsbefolkningen en viktig medvirkende årsak til denne utviklingen. Ser vi hele perioden under ett, går andelen sysselsatte ned med 1,4 prosentpoeng i majoriteten, mens innvandrerne har en økning på 5 prosentpoeng.

... men forskjellene mellom innvandrergruppene består

Det er store nivåforskjeller mellom de ulike innvandrergruppene når det gjelder prosentandelene sysselsatte, og disse har stort sett vedvart gjennom hele tiårsperioden. Alle grupper har hatt et oppsving i løpet av perioden, særlig mellom 2005 og 2008, men den relative økningen har vært omtrent lik hos alle, slik at nivåforskjellene er omtrent uendret.

Ved utgangen av 2012 lå innvandrergruppene fra Norden og EU-landene (både i øst og vest) på mellom 70 og 76 prosent, det vil si noe over majoritetsbefolkningen. I det midtre sjiktet finner vi innvandrerne fra Nord-Amerika og Oseania, Sør- og Mellom-Amerika samt Øst-Europa utenom EU med andeler sysselsatte på mellom 62 og 66 prosent.

De fra Asia og Afrika ligger lavest, på henholdsvis 54,6 og 42,5 prosent. Den afrikanske gruppen var for øvrig den eneste som hadde en viss nedgang når vi ser hele tiårsperioden under ett (1,4 prosentpoeng). Ellers lå totalgjennomsnittet for innvandrere på 62,8 prosent i 2012.

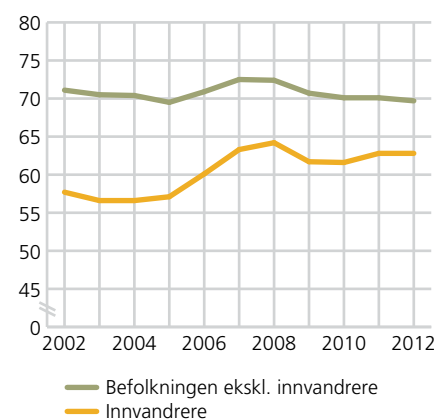
Arbeidskraftspotensial blant innvandrere fra Asia, Afrika etc.

Nivåforskjellene gruppene imellom tyder på at det finnes visse arbeidskraftsreserver i de sjiktene der sysselsettingsandelene ligger et godt stykke under innvandrersnittet. Når vi deler innvandrerne i to landgrupper, framkommer det en profil som ikke har endret seg mye gjennom ti år (se figur 7).

Både innvandrere fra EU og Nord-Amerika etc. på den ene side og Asia, Afrika etc. på den annen har hatt stor tallmessig vekst i både befolkningen og de sysselsatte blant dem. Prosentandelen sysselsatte i hver av gruppene er derimot ikke særlig endret. I 2002 var forskjellen i andelen sysselsatte mellom dem 17 prosentpoeng i favør av innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. (68 mot 51 prosent). Ti år senere har denne differansen faktisk økt noe, til nesten 19 prosentpoeng (72,8 mot 54 prosent).

Fortsatt er bare litt over halvparten av innvandrerne fra Asia, Afrika etc. sysselsatt. En fullstendig utjevning i forhold til gruppen fra EU og Nord-Amerika etc. kan nok fortone seg utopisk, all den stund disse ulikhetene i stor grad avspeiler forskjeller i innvandringsgrunn. Et stort flertall blant innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. er arbeidsinnvandrere som kommer til Norge for å

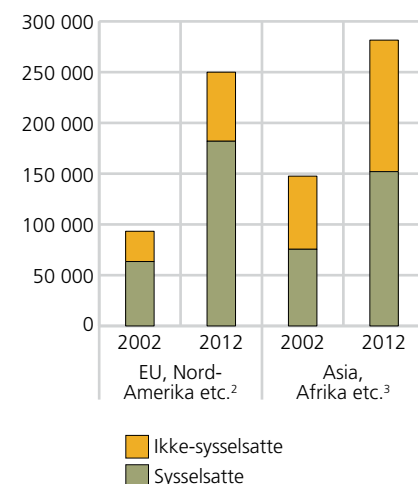
Figur 6. Sysselsatte innvandrere og i resten av befolkningen. I prosent av personer i alt 15¹-74 år. 4 kvartal 2002-2012

¹ 16-74 år 2002-2004

Kilde: Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 7. Bosatte innvandrere 15¹-74 år, etter bakgrunn og sysselsettingsstatus. 4. kvartal 2002 og 2012. Antall

¹ 16-74 år 2002-2004.

² EU/EØS-landene, Nord-Amerika, Australia og New-Zealand.

³ Europa utenom EU/EØS, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania utenom Australia og New-Zealand.

Kilde: Registerbasert arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

jobbe. Flertallet av innvandrerne fra de øvrige regionene er flyktninger med familiegjenforente, det vil si at det er et beskyttelsesbehov som har brakt dem til Norge. For disse gruppene er tersklene for å komme inn på arbeidsmarkedet høyere.

Utfordringene dreier seg blant annet om tilegnelse av norsk språk og kultur samt å oppnå en utdanning/yrkeskompetanse som er relevant for norsk arbeidsliv. Dette er målsettinger som mange av de offentlige integrerings tiltakene sikter mot. Jo mer man lykkes med disse tiltakene, jo mer av dette arbeidskraftspotensialet kan bli realisert.

Referanser

SSB (2013a): Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, 1. januar 2013, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef>)

SSB (2013b): Sysselsatte på korttidsopphold, 4. kvartal 2012, Statistisk sentralbyrå (<http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/kortsys>)

SSB (2013c): Innvandring og utvandring, 2012, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvutv>)

Datakilder

Innvandrere: Opplysningene om innvandringskategori, landbakgrunn og alder er hentet fra Statistisk sentralbyrås *befolkningsstatistikksystem*.

Sysselsatte: Artikkelen bygger på den registerbaserte sysselsettingsstatistikken for innvandrere (<http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvregsys/>). I tillegg til NAVs arbeidsgiver-/arbeidstakerregister, *Aa-registeret*, omfatter datagrunnlaget også selvstendig næringsdrivende som innhentes via *Selvangivelsesregisteret*. Dessuten benyttes *Lønns- og trekkoppgaveregisteret* som gir opplysninger om mindre lønnstakerforhold som ikke er meldepliktige til *Aa-registeret*. I tillegg har også vernepliktige og sivilarbeidere status som sysselsatte.

Innvandringsgrunn: Utlendingsdirektoratets (UDI) register over oppholdstillatelser.